

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

РАЗРЕД: ПЕТИ

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: 5

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: 180

ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Општи циљеви

Циљ наставе српског језика је да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика, да се усмено и писмено правилно изражавају, да упознају, доживе и тумаче књижевна дјела, позоришна, филмска и друга умјетничка остварења из српске и свјетске баштине.

Посебни циљеви и задаци

Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и увјерљиво усмено и писмено изражавање, богаћење рјечника, језичког и стилског израза;

Упознавање језичких појава и појмова, постепено овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;

Увјежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмјереног, истраживачког);

Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за дјecu;

Поступно, систематично и досљедно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процјењивање прочитаног текста;

Навикавање на самостално коришћење библиотеке;

Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);

Усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске умјетности;

Навикавање на редовно праћење и критичко процјењивање емисија за дјecu на радију и телевизији;

Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;

Подстицање, његовање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);

Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вриједности;

Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Наставна тема

Оквирни број часова

1. Језик	55
2. Књижевност	70
3. Језичка култура	52
4. Филм / позориште	3

Исходи учења	Садржаји програма /Појмови	Повезаност са другим наставним предметима
Тема 1: Језик (55)		
Ученик може да: уочава разлику између народног и књижевног српског језика; препозна главне реченичке дијелове; препозна редослијед реченичних чланова у реченици и исправно их употребљава; издвоји именски и предикатски скуп; издвоји атрибут; одреди прави објекат (у акузативу); издвоји прилошке одредбе за вријеме, мјесто и начин; препозна значење рода и броја придјева; препозна описне, градивне и присвојне придјеве; издвоји и употребљава глаголе у означавању садашњег, прошлог и будућег времена; претвара глаголске облике; препозна основне, редне и збирне бројеве; разликује управни од неуправног говора и претвара управни у неуправни говор и обрнуто;	Српски језик-Српски књижевни језик(1 час). Граматика 54 Реченица: субјекат и предикат, субјекатски и предикатски скуп. Именички додатак – Атрибут. Прави објекат. Прилошке одредбе за вријеме, мјесто и начин. Заједничке и властите именице, уочавање рода и броја. Збирне и градивне именице. Личне замјенице (род и број у номинативу). Придјеви: ријечи које означавају особине бића, предмета и појава. Род и број придјева. Придјеви: описни, градивни и присвојни. Бројеви: основни-главни, редни и збирни. Глаголи – садашње, прошло и будуће вријеме (презент, перфект и футур). Управни и неуправни говор.	

• употреби управни и неуправни говор; • препознаје и употребљава ријечи у синонимном значењу; • употребљава ријечи у основном и пренесеном значењу;	• Синоними: основно и пренесено значење ријечи.	
Тема2 : Књижевност (70)		
Ученик може да: • разликује карактеристике романа (за дјецу) од драме (за дјецу); • анализира и вреднује поступке, особине и понашање ликова (главних и споредних) у књижевном тексту; • анализира основне идеје у књижевно-умјетничком тексту; • разликује кратке и дуге стихове; • препознаје поступак (не и појам) персонификације; • означи ток догађаја, мјесто и вријеме радње; • објасни амбијент у којем се дешава радња; • разликује приповиједање у првом и у трећем лицу; • дефинише тему књижевног дјела; • разликује мотиве у лирској пјесми; • одреди елементе драме у књижевном тексту;	46 часова • Војислав Илић: <i>Први снег.</i> • Душко Радовић: <i>Плави зец.</i> • <i>Биберче</i>, српска народна бајка. • <i>Крепао котао</i>, српска народна приповијетка. • <i>Јеленче</i>, српска народна лирска пјесма. • <i>Јетрвица адамско кољено</i>, српска народна епска пјесма. • Михајло Ражњатовић: <i>У сунчаним брдима.</i> • Мирослав Демак: <i>Виолина.</i> • Бранко Ћопић: Мјесец и његова бака. • Бранко Ћопић: Башта сљезове боје. • Алекса Шантић: <i>Неретва.</i> • Сергеј Јесењин: Бобил и друшка. • Десанка Максимовић: <i>Вожња.</i> • Милован Данојлић: <i>Трешња у цвету.</i> • Десанка Максимовић: <i>Сребрне плесачице.</i> • Бранислав Црнчевић: <i>Босоноги и небо.</i> • Исидора Секулић: Позно јесење јутро. • Бранислав Нушић: <i>Прва љубав.</i> • Светлана Велмар Јанковић: <i>Златно јагње.</i> • Градимир Стојковић: Није наодмет бити магарац.	

исходи дефинисани за књижевност апликативни су на лектуру;	• Гвидо Тартаља: <i>Подела улога.</i> • Скендер Куленовић: <i>Шаренка.</i> • У цара Тројана козије уши, српска народна бајка. • Бранко В. Радичевић: <i>Чаробни златник.</i> • Рајко П. Ного: С родом сам рашчистио. • Алекса Микић: Кад јечам жути. • Радован Ждрале: <i>Теслин мачак.</i> • Предраг Бјелошевић: <i>Коврцава тачка.</i> • Ивана Б. Мажуранић: <i>Приче из давнине.</i> Лектура 24 • Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс. • Рене Гијо: <i>Бела грива.</i> • Луис Керол: Алиса у земљи чуда. • Ивана Б.Мажуранић: Чудновате згоде шегрта Хлапића. • <i>Српске народне бајке</i>, (двје бајке по избору). • Избор из поезије за дјецу савремених писаца из Републике Српске (Станко Ракита, Драган Кулићан, Душко Трифуновић, Ђуро Дамјановић, Рајко Петров Ного, Зоран Костић, Боро Капетановић, Предраг Бјелошевић, Ђорђо Сладоје) - радити у два термина за лектуру - два пјесника по избору.	
Тема 3: Језичка култура (52)		
Ученик може да: • пише састав уважавајући основну структуру (уводни, главни и завршни дио);	Култура изражавања 21 (усмено и писмено) • Препричавање са промјеном граматичког лица.	

• изражава (прецизно) своје мисли и користи се аргументима; • преприча садржај у складу са програмским захтјевима; • самостално прикупља одређену грађу; • пише правилно, уредно и читко; • правилно употрејеби сугласник ј у интервокалној позицији; • утврди погрешно употрејебљен сугласник ј интервокалној позицији; • правилно пише глаголе у прошлом и будућем времену; • правилно пише придјеве с наставцима: -ски, -шки, -чки, -ов, -ев, -ин; • открије грешке у писању придјева с наставцима: -ски, -шки, -чки, -ов, -ев, -ин; • правилно пише придјеве изведене од властитих и заједничких именица; • издвоји погрешно написане придјеве изведене од властитих и заједничких именица; • правилно пише имена улица, тргова, установа и празника; • исправно записује управни и неуправни говор; • правилно пише основне скраћенице; • правилно пише рјечицу не уз глаголе, придјеве и именице; • издвоји кратке и дуге слоге, наглашене и ненаглашене слоге и паузу у говору; • препознаје наглашене ријечи и изговорне цјелине;	• Причање замишљеног догађаја. • Сажето причање. • Причање уз проширивање приче. • Причање на основу сјећања. • Описивање особе или лика. • Извјештавање у вези са животом у школи или породици. • Писање писма; 7 писмених вјежби (по 3 часа). Правопис 24 • Писање глагола у прошлом и будућем времену. • Писање и изговор гласа ј. • Писање скраћеница. • Писање присвојних придјева на: -ски, -шки, -чки, -ов, -ев, -ин. • Писање управног говора. • Писање имена улица и тргова, установа и празника. • Писање рјечице не уз глаголе, именице и придјеве. • Провјеравање правописа (по 2 вјежбе у полугодишту и исправак). Ортоепија 3 • Наглашени и ненаглашени слогови. • Реченички акценат и пауза у управном говору. Читање 4	Познавање друштва Музичка култура

• изражајно чита у складу с мисаоно - емотивним садржајем текста; • чита са истраживањем;	• Правилно читање наглас, са освртом на • интерпункцију у тексту. • Читање дијалога (интонација реченице у дијалогу) и читање по улогама. • Читање у себи са одређеним задатком.	
Тема 4: Филм (3)		
Ученик може да: • наведе основне податке о настанку филма; • објасни разлику: нијемизвучни филм; црно-бијели филм и филм у боји; • анализира гледани филм (садржај, ток радње и ликове); • процјењује поступке ликова.	• Основни подаци о настанку и развоју филма. • Врсте филма: нијемизвучни. • Црно-бијели филм и филм у боји.	

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

Предложени фонд сати за реализацију садржаја и остварење исхода учења могуће је кориговати, тј. извршити прерасподјелу фонда сати за поједине наставне теме или садржаје;

Вјежбе у изражајном читању изводе се плански и уз наставничково и учениково припремање. Наставник благовремено одабира погодан текст и проучава карактеристике текста које утичу на природу изражајног читања. У складу са мисаоно-емотивним садржајем текста наставник одређује јачину гласа, ритам, темпо, интонацију, паузе, акценте и гласовне трансформације. Повремено се служити аудио снимцима узорних интерпретативних читања;

Посебну пажњу поклањати унапређењу читања у себи (најефикаснији облик стицања знања). Примјена текст методе у настави подразумева ефикасне вјежбе за савладавање брзог читања у себи с разумијевањем и доприноси развијању способности ученика да читају флексибилно, усклађују брзину читања са циљем читања и карактеристикама текста. Квалитет читања у себи подстиче се претходним усмјеравањем ученика на текст и давањем одговарајућих задатака (истраживачким задацима), и обавезним провјеравањем разумијевања прочитаног текста, односно рјешавања задатака;

Постепено навикавати ученике на осмишљено и интерпретативно учење текста напамет. Током вјежбања стварати услове да казивање тече "очи у очи", да говорник посматра лице слушалаца и да са публиком успоставља емоционални контакт. Нарочиту пажњу

посветити изражајним могућностима говорног језика, посебно природном говорниковом ставу и сугестивном казивању текста;

Тумачење текста почети послије интерпретативног читања наглас и читања у себи. Књижевноумјетничко дјело се чита, према потреби и више пута, све док не изазове одговарајуће доживљаје и утиске који су неопходни за даље упознавање и проучавање текста;

У обради лирске пјесме и краће прозе користити разне облике поновљеног и усмјереног читања дјела у цјелини или његових одломака. Значајне појединости, елементарне слике, експресивна мјеста и стилско-језичке поступке не посматрати као појединачне вриједности, већ као функционалне дијелове више цјелина и у складу са тим их тумачити; Ученике навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном дјелу поткрепљују чињеницама из текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку дјелатност и заузимање критичких ставова према произвољним оцјенама и закључцима; Многе текстове, а поготову одломке из дјела, треба локализовати. Стављање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквири, давање неопходних података о писцу и настанку дјела, као и информације о битним садржајима који претходе одломку, неопходни су услови без којих се текст не може интензивно доживјети и правилно схватити;

Обраду књижевног дјела проткати проблемским питањима која су подстакнута текстом и умјетничким доживљавањем. Проблемским питањима подстићемо ученичку радозналост, свјесну и истраживачку активност и свестраније упознавање дјела;

Описивање је најсложенији облик језичког изражавања на нивоу разредне наставе. За развијање способности описивања неопходно је ученике навикавати да локализују оно што описују (временски, просторно, узрочно), да уоче, издвоје и заокруже битне особине (спољашње и условно унутрашње) и да се одреде према предмету посматрања (покушај формирања личног става/односа према датој појави). Како се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста потребно је стално усмјеравати ученичку пажњу на она мјеста у текстовима која обилују описним елементима, а посебно када се описују предмети, ентеријер, биљке и животиње, књижевни ликови, пејзаж и сл., јер то су и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вјештине у комуницирању. За описивање је потребан већи мисаони напор и дуже вријеме те предност дати писменој форми описивања над усменом. Остали методички приступи исти су или слични као и код препричавања и причања (од планирања, преко реализације планираних активности, до вредновања постигнутог и функционалног повезивања са сродним садржајима);

Израдити плакате са примјерима правописа у складу са програмом;

Планирати колективне посјете биоскопу. Обавеза наставника је да изабере филм, да га заједнички са ученицима гледа и води разговор о филму. (Модел; Препричавање садржаја филма, објашњавање времена и мјеста радње, особине ликова и односи међу њима, описивање доживљаја филма, анализа филмских облика и оцјена филма). Пожељно је да наставник (заједно са ученицима) прави дневник гледаних филмова у којем би ученици биљежили податке о називу филма, име режисера, аутора сценарија, кратак садржај филма, утиске о филму и властиту оцјену филма;

Ученике систематски подстицати на читање књига из библиотеке, формирање одјељењске библиотеке, приређивање тематских изложби књига, слушање/гледање звучних/видео записа са умјетничким казивањима текста, организовање сусрета и разговора са писцима, литерарних такмичења, вођење дневника о прочитаним књигама (наслов, писац, утисци,

главни ликови, одабране реченице, необичне и занимљиве ријечи и сл.) и друге активности у складу са могућностима и интересовањима ученика;

Континуирано пратити, вредновати и оцјењивати знање и напредовање ученика. Вредновање постигнућа ученика заснивати на исходима учења. Праћење напредовања и вредновање постигнућа треба да благовремено пружи повратну информацију (непосредно након ученичке активности или у току обављања активности). Информација треба бити конкретна (разумљива ученику, родитељу) и односити се на активности и резултате рада ученика, а никако на ученикову личност. У формулацији питања, захтјева и задатака које ученици треба да рјешавају водити рачуна да се истим захтјевају и виши нивои знања (анализа, синтеза, генерализација, примјена).